

Roxana Matefi

Statutul juridic al profesiei de avocat

Cuprins

Capitolul I. Profesia de avocat – arhetipul profesiilor liberale	1
<i>Secțiunea 1. Noțiuni</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Rolul avocatului</i>	3
<i>Secțiunea a 3-a. Istoricul profesiei</i>	6
 Capitolul al II-lea. Dobândirea calității de avocat	16
<i>Secțiunea 1. Reglementarea modalităților de dobândire a calității de avocat</i>	16
<i>Secțiunea a 2-a. Dobândirea calității de avocat pe bază de examen</i>	20
§1. Condiții generale	20
§2. Examenul de admitere	22
<i>Secțiunea a 3-a. Stagiatura</i>	23
§1. Primele reglementări ale stagiaturii	23
§2. Desfășurarea stagiului în prezent	24
§3. Suspendarea stagiului	28
<i>Secțiunea a 4-a. Examenul de definitivare în profesia de avocat</i>	30
<i>Secțiunea a 5-a. Jurământul</i>	33
§1. Considerații introductive	33
§2. Jurământul avocatului	34
<i>Secțiunea a 6-a. Exercițarea în România a profesiei de către avocații din statele membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European</i>	35
<i>Secțiunea a 7-a. Incompatibilități și interdicții</i>	39
§1. Considerații introductive	39
§2. Incompatibilitatea calității de avocat cu activitatea salarizată în cadrul altor profesii decât cea de avocat	40

§3. Incompatibilitatea calității de avocat cu ocupațiile care lezează demnitatea și independența profesiei de avocat sau bunele moravuri _____	40
§4. Incompatibilitatea calității de avocat cu exercitarea nemijlocită de fapte materiale de comerț _____	41
§5. Activități compatibile cu exercitarea profesiei de avocat _____	42
§6. Constatarea stării de incompatibilitate a avocatului _____	46
§7. Interdicții _____	47
<i>Secțiunea a 8-a. Transferul într-un alt barou _____</i>	<i>47</i>
Capitolul al III-lea. Organizarea profesiei de avocat _____	49
<i>Secțiunea 1. Evoluția istorică a organizării profesiei de avocat în România _____</i>	
§1. Evoluția sub aspect istoric a structurilor teritoriale ale ordinului avocaților _____	49
§2. Evoluția sub aspect istoric a structurilor naționale ale ordinului profesional al avocaților _____	54
<i>Secțiunea a 2-a. Formele de organizare a profesiei de avocat, potrivit reglementărilor în vigoare _____</i>	
§1. Considerații introductive _____	56
§2. Baroul _____	57
2.1. Considerații introductive _____	57
2.2. Adunarea generală _____	58
2.3. Consiliul baroului _____	59
2.4. Decanul _____	61
§3. Uniunea Națională a Barourilor din România _____	62
3.1. Considerații introductive _____	62
3.2. Congresul avocaților _____	63
3.3. Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România _____	64

3.4. Comisia permanentă a Uniunii Naționale a Barourilor din România _____	65
3.5. Președintele Uniunii Naționale a Barourilor din România _____	66
Capitolul al IV-lea. Exerțarea profesiei de avocat _____	68
<i>Secțiunea 1. Formele de exercitare a profesiei _____</i>	<i>68</i>
§1. Considerații introductive _____	68
§2. Cabinetul individual de avocat _____	68
§3. Cabinetele asociate _____	69
§4. Societatea civilă profesională de avocați _____	71
§5. Societatea profesională cu răspundere limitată _____	74
§6. Principii comune formelor de exercitare a profesiei _____	79
<i>Secțiunea a 2-a. Modalitățile de exercitare a profesiei _____</i>	<i>81</i>
§1. Considerații introductive _____	81
§2. Avocatul titular al cabinetului individual și avocatul asociat _____	82
§3. Avocatul colaborator _____	82
§4. Avocatul salarizat în interiorul profesiei _____	84
Capitolul al V-lea. Drepturile și obligațiile avocaților _____	87
<i>Secțiunea 1. Drepturile avocaților _____</i>	<i>87</i>
§1. Dreptul de asistență și reprezentare juridică _____	87
1.1. Conținutul activității de asistență și reprezentare juridică _____	87
1.2. Contractul de asistență juridică _____	90
§2. Dreptul la onorariu _____	93
2.1. Scurt istoric _____	93
2.2. Modalități de stabilire a onorariilor avocațiale _____	95
2.3. Interzicerea pactului de <i>quota litis</i> _____	100

§3. Dreptul la sediu profesional _____	104
3.1. Reglementare _____	104
3.2. Procedura prealabilă înființării unui sediu secundar _____	105
§4. Dreptul la inviolabilitatea actelor și lucrărilor cu caracter profesional și la ocrotire legală _____	106
4.1. Dreptul la inviolabilitatea actelor și lucrărilor cu caracter profesional _____	106
4.2. Dreptul la ocrotire legală _____	107
§5. Dreptul de a uza de mijloace de publicitate _____	109
5.1. Scurt istoric _____	109
5.2. Specificul dreptului avocaților de a uza de mijloace de publicitate _____	110
§6. Dreptul la pensie și la alte prestații de asigurări sociale _____	113
6.1. Scurt istoric _____	113
6.2. Reglementare _____	113
6.3. Dreptul la pensie al avocaților _____	114
6.3.1. Pensia pentru limită de vârstă _____	115
6.3.2. Pensia de retragere definitivă din profesie ____	115
6.3.3. Pensia anticipată _____	116
6.3.4. Pensia de invaliditate _____	116
6.3.5. Pensia de urmaș _____	119
6.3.6. Stabilirea și plata pensiilor _____	121
6.4. Alte drepturi de asigurări sociale _____	124
6.4.1. Considerații introductive _____	124
6.4.2. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă _____	125
6.4.3. Indemnizația de maternitate _____	126
6.4.4. Ajutorul pentru creșterea copilului _____	126
6.4.5. Ajutorul de deces _____	127

6.4.6. Plata indemnizațiilor de asigurări sociale _____	128
<i>Secțiunea a 2-a. Obligațiile avocaților _____</i>	<i>128</i>
§1. Pregătirea profesională inițială și pregătirea profesională continuă _____	128
1.1. Noțiuni introductive _____	128
1.2. Formarea profesională inițială _____	130
1.3. Formarea profesională continuă _____	131
§2. Obligația de păstrare a secretului profesional _____	133
2.1. Considerații introductive _____	133
2.2. Conținutul obligației _____	135
§3. Obligația de a evita contrarietatea de interese _____	137
3.1. Precizări introductive _____	137
3.2. Conținutul obligației _____	137
§4. Obligația de a purta roba și insigna de avocat _____	140
4.1. Scurt istoric _____	140
4.2. Conținutul obligației _____	141
Capitolul al VI-lea. Răspunderea juridică a avocaților _____	142
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive _____</i>	<i>142</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Răspunderea disciplinară _____</i>	<i>144</i>
§1. Noțiune _____	144
§2. Natură juridică _____	145
§3. Reglementarea răspunderii disciplinare a avocaților _____	147
3.1. Scurt istoric _____	147
3.2. Răspunderea disciplinară conform reglementării actuale _____	151
§4. Sancțiunile disciplinare aplicabile avocaților _____	152
4.1. Considerații introductive _____	152
4.2. Mustrarea _____	154
4.3. Avertismentul _____	154
4.4. Amenda _____	154

4.5. Interdicția exercitării profesiei	155
4.6. Excluderea din profesie	155
§5. Anchetarea abaterii disciplinare	156
5.1. Considerații introductive	156
5.2. Atribuțiile comisiei de disciplină	157
5.3. Atribuțiile Comisiei centrale de disciplină	158
5.4. Atribuțiile Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România	159
5.5. Procedura anchetării abaterii disciplinare	160
<i>Secțiunea a 3-a. Răspunderea civilă</i>	163
§1. Considerații introductive	163
§2. Condițiile angajării răspunderii civile a avocatului	165
2.1. Prejudiciul	165
2.2. Fapta ilicită	166
2.3. Legătura de cauzalitate între faptă și prejudiciu	167
2.4. Vinovăția	167
§3. Obligația privind asigurarea de răspundere profesională	175
3.1. Noțiuni introductive	175
3.2. Reglementarea și conținutul obligației de răspundere profesională a avocatului	176
3.3. Obligația de asigurare de răspundere profesională a avocaților care își desfășoară activitatea într-un stat membru gazdă	177
3.4. Obligațiile asigurătorului	178
3.5. Obligațiile avocatului asigurat	179
<i>Secțiunea a 4-a. Răspunderea penală</i>	180
§1. Considerații introductive	180
§2. Infracțiuni susceptibile de a fi săvârșite de avocați	181
2.1. Noțiuni introductive	181

2.2. Avocatul – subiect activ al infracțiunii de dare de mită _____	184
2.3. Avocatul – subiect activ al infracțiunii de trafic de influență _____	187
2.4. Avocatul – subiect activ al infracțiunii de asistență și reprezentare neloială _____	189
2.5. Avocatul – subiect activ al infracțiunii de exercitare fără drept a unei profesii sau activități _____	192
2.6. Avocatul – subiect activ al infracțiunii de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 _	198

Capitolul al VII-lea. Suspendarea și încetarea calității

de avocat _____	214
<i>Secțiunea 1. Suspendarea calității de avocat _____</i>	<i>214</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Încetarea calității de avocat _____</i>	<i>219</i>
§1. Considerații introductive _____	219
§2. Renunțarea la exercițiul profesiei _____	219
§3. Decesul _____	220
§4. Excluderea din profesie _____	221
§5. Condamnarea definitivă _____	221
§6. Pensionarea _____	224

Capitolul al VIII-lea. Elemente de drept comparat _____ 225

<i>Secțiunea 1. Reglementarea statutului profesiei de avocat în Franța _____</i>	<i>225</i>
§1. Condițiile privind dobândirea calității de avocat _____	225
§2. Jurământul – conținut și semnificații _____	226
§3. Formele de organizare a profesiei _____	228
3.1. Baroul _____	228
3.2. Consiliul Național al Barourilor _____	230
§4. Publicitatea profesională _____	232

Secțiunea a 2-a. Reglementarea statutului profesiei

<i>de avocat în Spania</i> _____	234
§1. Condițiile privind dobândirea calității de avocat _____	234
§2. Exercițarea profesiei de către avocații provenind din alte țări membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European _____	236
§3. Principiile exercitării profesiei de avocat _____	237
3.1. Considerații introductive _____	237
3.2. Principiul independenței profesionale _____	238
3.3. Principiul integrității _____	239
§4. Răspunderea juridică a avocaților _____	239
4.1. Răspunderea civilă _____	239
4.2. Răspunderea penală _____	241

Secțiunea a 3-a. Reglementarea statutului profesiei

<i>de avocat în Italia</i> _____	241
§1. Condițiile privind dobândirea calității de avocat _____	241
§2. Îndatoririle avocatului _____	244
2.1. Obligația de rezervă și de păstrare a secretului profesional _____	244
2.2. Obligația de fidelitate _____	245
2.3. Obligațiile de integritate, demnitate, decență și independență _____	245
2.4. Obligația de perfecționare profesională și de formare continuă _____	246
2.5. Obligația de informare corectă _____	246
§3. Exercițarea permanentă în Italia a profesiei de către avocați provenind dintr-un stat membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European _____	247

Bibliografie _____	251
---------------------------	------------

CAPITOLUL AL V-LEA.
Drepturile și obligațiile avocaților

Secțiunea 1. Drepturile avocaților

§1. Dreptul de asistență și reprezentare juridică¹

1.1. Conținutul activității de asistență și reprezentare juridică

Potrivit dispozițiilor Statutului profesiei de avocat, avocatul are dreptul legal de a asigura asistența și reprezentarea juridică a clienților săi în fața instanțelor judecătorești, a organelor de urmărire penală, a autorităților cu atribuții jurisdicționale, a notarilor publici și a executorilor judecătorești, a organelor administrației publice, a instituțiilor și a altor persoane juridice².

Asistența juridică este în mod evident o componentă de bază a dreptului la apărare, drept fundamental ocrotit prin Constituția României, care prevede în mod expres că „dreptul la apărare este garantat”³, arătând și că, „în tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu”⁴.

După cum s-a afirmat în doctrină, „dreptul de a acorda asistență juridică reprezintă substanța activității avocațiale. El are două componente esențiale – asistarea și reprezentarea părții în fața organelor judiciare. Strălucirea activității avocațiale se poate manifesta tocmai cu prilejul exercitării funcției de asistare sau de reprezentare în fața in-

¹ Părți din această secțiune au fost publicate anterior în R. MATEFI, *The rights to legal assistance and representation – general aspects*, în AGORA International Journal of Juridical Sciences, vol. 8, nr. 4/2014, p. 113-117.

² Art. 91 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat.

³ Art. 24 alin. (1) din Constituția României.

⁴ Art. 24 alin. (2) din Constituția României.

stanțelor de judecată, procesul în sine fiind calificat drept «un act chirurgical de excepție»¹. Momentul culminant al acestei activități se concretizează în pledoaria avocatului², aceea care „poate atrage reputația de excepție sau chiar celebritatea unui avocat”³.

Despre pledoarie s-a afirmat că „este un act de creație științifică și de cultură”, care „se concepe, se schițează și se pregătește în mod progresiv de la începutul procesului și pe întreg parcursul desfășurării procesului și se definitivează în preajma sau chiar în momentul expunerii”, impunându-se ca aceasta să fie „bogată în conținutul de idei, temeinică și convingătoare, proporționalizată cauzei și în limitele admise de lege și de etica profesională”⁴.

S-a considerat, de asemenea, că reprezentarea prin avocat „este principala formă de apărare a persoanelor în procesul civil (...) datorită faptului că avocații sunt buni cunoscători ai dreptului și au, prin urmare, calificarea necesară pentru a înfrunta, în numele părților, toate avaturile duelului judiciar”, apreciindu-se, totodată, că „avocații beneficiază de un veritabil monopol în ce privește una dintre cele mai importante componente ale duelului judiciar”⁵.

În exercitarea activității sale de asistență și reprezentare, avocatul va face uz de toate mijloacele și operațiunile permise de lege, în scopul ocrotirii și apărării interesului clientului său.

¹ L. MATRAY, *Comment peut-on être avocat?*, în *Avocats d'Europe*, Eugène Wahle Editeur, Liège, 1977, p. 13.

² I. LEȘ, *Instituții judiciare contemporane*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 293.

³ *Idem*, p. 265.

⁴ O.A. STOICA, *op. cit.*, p. 98.

⁵ C. MURZEA, E. POENARU, *op. cit.*, p. 118 și urm.

Așadar, interesul clientului este primordial, fiind principala motivație a activității avocatului, care este dator să evite și să înlăture:

- „a) existența unui interes propriu ori al persoanelor apropiate lui în cauza care i-a fost încredințată;
- b) prestarea de activități avocațiale în scopul de a se face plăcut clienților, magistraților sau publicului;
- c) prestarea de activități avocațiale din simplă complezență;
- d) existența oricăror presiuni în scopul nerespectării secretului profesional”¹.

Cât privește natura obligațiilor pe care avocatul și le asumă în raport cu clienții săi, acestea sunt, de regulă, obligații de diligență sau de mijloace, avocatul angajându-se să depună toată diligența în vederea obținerii unui anumit rezultat, fără însă a se obliga la însuși acel rezultat. Altfel spus, „el este dator să pună în slujba clientului său întreaga sa capacitate – toate cunoștințele sale juridice, hărnicia și talentul său pentru a obține rezultatul scontat”².

Desigur, există și situații în care avocatul își asumă obligații de rezultat, spre exemplu, atunci când obiectul contractului încheiat cu clientul său constă în redactarea unui anumit act cu conținut juridic etc.

Astfel, avocatul este „dator să își sfătuiască clientul cu promptitudine, în mod conștiincios, corect și cu diligență”³. El este practic „un prim judecător al cauzei pentru care este consultat, având obligația de a indica – în raport de situația concretă asupra căreia este consultat – care sunt drepturile, obligațiile și răspunderile justițiabilului sau ale persoanei care îl consultă”⁴.

¹ Art. 109 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat.

² C. MURZEA, E. POENARU, *op. cit.*, p. 124 și urm.

³ Art. 111 teza I din Statutul profesiei de avocat.

⁴ O.A. STOICA, *op. cit.*, p. 101.

În doctrină s-a apreciat că „între avocat și justițiabil se stabilesc o serie de relații de ordin profesional, cu un important conținut juridic și de etică profesională, în virtutea cărora avocatului îi revine – în limitele și condițiile stabilite de anumite reguli juridice, de metodologie judiciară și de etică avocațială – un rol complex de: confident, sfătuitor, apărător și educator al justițiabilului”¹.

De asemenea, avocatul trebuie să depună toată diligența pentru apărarea libertăților, drepturilor și intereselor legitime ale clientului său, fiind dator să se abțină să se angajeze dacă apreciază că nu poate acorda o asistență sau reprezentare competentă. De la această obligație există și o excepție, astfel, „în situații și împrejurări care prezintă caracter de urgență pentru salvagardarea și/sau protejarea drepturilor și intereselor clientului, avocatul poate asista și angaja clientul chiar și în măsura în care în acel moment nu posedă o competență profesională adecvată cu natura cauzei, dacă prin întârziere s-ar aduce atingere drepturilor și intereselor clientului. În astfel de situații avocatul se va limita doar la ceea ce în mod rezonabil este necesar potrivit cu circumstanțele și cu prevederile legale”².

1.2. Contractul de asistență juridică

Potrivit dispozițiilor legale în vigoare, „avocatul înscris în tabloul baroului are dreptul să asiste și să reprezinte orice persoană fizică sau juridică, în temeiul unui contract încheiat în formă scrisă, care dobândește dată certă prin înregistrarea în registrul oficial de evidență”³.

Contractul se încheie între avocat, pe de o parte, și client sau mandatarul acestuia, pe de altă parte, mențiunile obligatorii care se cer a fi

¹ *Idem*, p. 100 și urm.

² Art. 133 alin. (5) din Statutul profesiei de avocat.

³ Art. 28 alin. (1) din Legea nr. 51/1995.

inserate în contractul de asistență juridică fiind prevăzute în mod expres în Statutul profesiei de avocat¹. Avocatul și clientul pot conveni ca beneficiarul serviciilor stipulate prin contract să fie un terț, cu condiția ca acesta din urmă să accepte, fie și tacit, încheierea contractului în astfel de termeni.

În privința condițiilor de formă, legea impune ca o cerință *ad probationem* forma scrisă a contractului de asistență juridică (pe suport material, pe suport informatic sau în formă electronică²). Doar în mod excepțional se admite încheierea lui și în formă verbală, cu condiția redactării sale în cel mai scurt timp posibil³.

Cât privește modalitățile de încheiere a contractului, deși ipoteza cea mai des întâlnită în practică este perfectarea acestuia în prezența ambelor părți contractante, nu putem omite și posibilitatea încheierii lui prin orice mijloc de comunicare la distanță⁴.

În această ultimă ipoteză se pune problema datei la care înțelegerea se consideră încheiată. Răspunsul îl găsim în Statutul profesiei de

¹ Conform art. 122 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat, „contractul de asistență juridică trebuie să cuprindă în mod obligatoriu următoarele: a) datele de identificare ale formei de exercitare a profesiei, denumirea, sediul profesional și reprezentantul acesteia; b) datele de identificare ale clientului: se indică persoana reprezentantului legal, precum și mandatarul clientului, dacă este cazul; c) obiectul contractului, care poate fi limitat la una sau mai multe dintre activitățile prevăzute de art. 3 din Lege ori poate avea caracter general, dând dreptul avocatului la acte de administrare și conservare a patrimoniului clientului; d) onorariul; e) atestarea identității clientului sau a reprezentantului acestuia; f) modul de soluționare a litigiilor între avocat și client; g) semnăturile părților”.

² În cazul în care contractul este încheiat în formă electronică, el va fi semnat cu semnătură și/sau cu sigiliu electronic, bazate pe certificate calificate emise de prestatori de servicii autorizați conform legii [art. 121 alin. (2¹) din Statutul profesiei de avocat].

³ Conform art. 121 alin. (5) din Statutul profesiei de avocat.

⁴ Art. 121 alin. (2) din Statutul profesiei de avocat.

avocat, care stabilește ca fiind dată a încheierii contractului aceea la care a intervenit acordul de voință între avocat și client. Legea instituie și două prezumții în legătură cu momentul la care avocatul a luat cunoștință de încheierea contractului, respectiv:

- data la care contractul a sosit prin fax sau e-mail (semnătură electronică) la sediul profesional al avocatului ori, după caz, pe adresa de e-mail a avocatului;
- data primirii contractului semnat, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire.

Legat de prima prezumție, legiuitorul a făcut precizarea, evident justificată, că, în ipoteza în care transmisiunea prin fax are loc după ora 19.00, se consideră că avocatul a luat cunoștință de primirea ei în ziua următoare zilei transmiterii.

Contractul de asistență juridică poate îmbrăca și forma unei scrisori de angajament în care vor fi precizate raporturile juridice dintre avocat și destinatarul scrisorii, serviciile avocațiale și onorariul, scrisoare care va fi semnată de avocat și transmisă clientului. „În cazul în care clientul semnează scrisoarea sub orice mențiune expresă de accept a conținutului scrisorii, aceasta dobândește valoarea unui contract de asistență juridică”¹.

„Există însă și cazuri atipice, cum este situația asistenței juridice din oficiu, în care nu se încheie un contract în formă scrisă între avocat și clientul pe care îl apără, avocatul exercitându-și profesia în temeiul cererii scrise formulate de către instanțele de judecată, organele de urmărire penală sau de către organele administrației publice locale, avocatul fiind desemnat de către serviciul de asistență judiciară ce funcționează în cadrul baroului în care este înscris avocatul”².

¹ Art. 121 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat.

² L. DĂNILĂ, *op. cit.*, p. 64.

În cuprinsul contractului de asistență juridică vor fi stipulate în mod expres puterile pe care clientul înțelege să le confere avocatului. În temeiul acestui contract, avocatul se va legitima în raport cu terții prin împuternicirea avocațială. „În lipsa unor prevederi contrare, avocatul este împuternicit să efectueze orice act specific profesiei pe care îl consideră necesar pentru realizarea intereselor clientului”¹.

În ceea ce privește activitățile prevăzute în mod expres în conținutul contractului de asistență juridică, acesta are natura unui mandat special, în temeiul căruia avocatul este îndreptățit să încheie acte de conservare, de administrare sau de dispoziție în numele și pe seama clientului său.

„Avocatul care a reprezentat sau asistat partea la judecarea procesului poate face, chiar fără mandat, orice acte pentru păstrarea drepturilor supuse unui termen și care s-ar pierde prin neexercitarea lor la timp și poate, de asemenea, să introducă orice cale de atac împotriva hotărârii pronunțate”², ipoteze în care toate actele de procedură urmează a se îndeplini numai față de acea parte. Susținerea căii de atac se poate face însă numai în temeiul unei noi împuterniciri.

§2. Dreptul la onorariu

2.1. Scurt istoric

Termenul de onorariu provine de la onoarea de care se bucurau avocații, la origini aceștia nefiind plătiți cu bani ori alte avantaje de natură materială, ci prin încredințarea celor mai importante funcții publice. „Situția s-a schimbat însă treptat, odată cu extinderea

¹ Art. 126 alin. (2) din Statutul profesiei de avocat.

² Art. 87 alin. (2) C. proc. civ. (Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015).

activității spre zonele afacerilor private, astfel că în ultimele decenii ale vechii Grecii apare practica plății onorariului pentru serviciile prestate de avocați”¹.

Potrivit *Legii pentru organizarea Corpului de Avocați din 12 martie 1907*, onorariul avocațial se fixa în baza acordului dintre avocat și client, iar pentru avocații din oficiu de către decanul Corpului de Avocați.

În baza *Dispozițiilor generale privitoare la onorariile avocaților din 30 septembrie 1925* erau prevăzute cuantumul onorariilor minime pentru avocați, raportat la natura civilă sau penală a cauzei și în funcție de gradul instanței la care aceasta se judeca.

Legea pentru organizarea Corpului de Avocați din 28 decembrie 1931 „reglementează în detaliu onorariile, menținând unele dispoziții anterioare privind fixarea onorariului avocatului din oficiu și instituind în același timp cerința formei autentice a convenției dintre client și avocat privind onorariul. În același timp, se instituie un tablou al onorariilor minime întocmit de Uniunea Avocaților”².

În prezent, dreptul avocatului la onorariu pentru serviciile prestate în interesul clientului său este reglementat de dispozițiile Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat și ale Statutului profesiei de avocat.

În acest sens, se prevede în mod expres că „pentru activitatea sa profesională avocatul are dreptul la onorariu și la acoperirea tuturor cheltuielilor făcute în interesul procesual al clientului său”³.

Avocatul are posibilitatea de a-și deschide un cont pentru încasarea onorariilor și un altul în care urmează a fi depuse sumele primite de la

¹ M. DUȚU, *op. cit.*, p. 13 și urm.

² C.I. STOICA, J.H. WEBSTER, *op. cit.*, p. 17.

³ Art. 30 alin. (1) din Legea nr. 51/1995.

clientul său cu titlu de cheltuieli procesuale în interesul acestuia din urmă¹.

„Cheltuielile efectuate de avocat în interesul procesual al clientului se estimează anticipat la momentul încheierii contractului și se desocotesc pe măsura informării documentate a clientului cu privire la cuantumul și destinația lor”², legislația în materie prevăzând și posibilitatea suplimentării acestor cheltuieli prin acte adiționale.

2.2. Modalități de stabilire a onorariilor avocațiale

Criteriile care vor fi avute în vedere la stabilirea onorariilor vizează:

„a) timpul și volumul de muncă solicitată pentru executarea mandatului primit sau a activității solicitate de client;

b) natura, noutatea și dificultatea cazului;

c) importanța intereselor în cauză;

d) împrejurarea că acceptarea mandatului acordat de client îl împiedică pe avocat să accepte un alt mandat din partea unei alte persoane, dacă această împrejurare poate fi constatată de client fără investigații suplimentare;

e) notorietatea, titlurile, vechimea în muncă, experiența, reputația și specializarea avocatului;

f) conlucrarea cu experți și alți specialiști, impusă de natura, obiectul, complexitatea și dificultatea cazului;

g) avantajele și rezultatele obținute pentru profitul clientului ca urmare a muncii depuse de avocat;

h) situația financiară a clientului;

i) constrângerile de timp în care avocatul este obligat de împrejurările cauzei să acționeze pentru a asigura servicii legale performante”³.

¹ Art. 30 alin. (4) din Legea nr. 51/1995.

² Art. 125 din Statutul profesiei de avocat.

³ Art. 127 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat.

Cât privește modalitatea de stabilire a onorariilor, acestea pot fi *orare, fixe sau forfetare, de succes*, precum și onorarii stabilite prin combinarea tuturor acestor criterii și ele pot fi percepute numai de la client sau de la un mandatar al acestuia.

Onorariul orar reprezintă, după cum indică și denumirea acestuia, „o sumă fixă de unități monetare convenită avocatului pentru fiecare oră de servicii profesionale pe care o prestează clientului”¹.

Onorariul fix, numit și *forfetar*, este definit drept „o sumă fixă convenită avocatului pentru un serviciu profesional sau pentru categorii de astfel de servicii profesionale pe care îl prestează sau, după caz, le prestează clientului”².

Avocatul are libertatea de a pretinde și un *onorariu de succes*, care în cauzele penale nu poate fi practicat decât în legătură cu latura civilă a cauzei și care „constă într-o sumă fixă sau variabilă stabilită pentru atingerea de către avocat a unui anumit rezultat”³.

De subliniat că onorariul orar și cel forfetar se cuvin avocatului independent de rezultatul obținut ca urmare a prestării serviciilor profesionale în interesul clientului, în timp ce onorariul de succes poate fi stabilit împreună cu onorariul orar sau fix.

Reglementarea legală a posibilității perceperii unui onorariu de succes a atras critici virulente în doctrină, apreciindu-se că „stabilirea unor onorarii în considerarea unui anumit rezultat judiciar este incompatibilă nu numai în raport cu regulile elementare ale deontologiei profesionale, ci și cu natura obligațiilor asumate de avocat prin contractul de asistență juridică, care nu pot fi calificate în niciun caz ca obligații de rezultat”, urmărind practic „eludarea evidentă a prevederilor art. 129

¹ Art. 129 alin. (2) din Statutul profesiei de avocat.

² Art. 129 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat.

³ Art. 129 alin. (6) și (7) din Statutul profesiei de avocat.

alin. (1) din Statut”¹. S-a opinat, totodată, și în sensul că un asemenea onorariu de succes ar constitui „o dublă plată a avocatului pentru îndeplinirea obligației pe care și-a asumat-o prin contractul de asistență juridică”, afirmându-se că această formă de onorariu „poate ascunde și o situație dezagreabilă, și anume aceea de a determina strădania avocatului pentru obținerea pentru clientul său a unui drept îndoielnic sau care chiar nu există”².

În ipoteza unor eventuale contestații sau reclamații cu privire la onorariile avocațiale, ele vor cădea în competența de soluționare a decanului, decizia acestuia putând fi atacată la consiliul baroului.

Mai trebuie subliniat faptul că prin angajarea unui apărător nu trebuie să se urmărească o îngreunare a părții căzute în pretenții, scopul exercitării dreptului la apărare fiind acela de a se valorifica pretențiile alegate. Vom exemplifica cu o decizie a Tribunalului Bistrița-Năsăud³, pe care o redăm în continuare.

Prin sentința civilă nr. 2356 din 5 iunie 2008 pronunțată de Judecătoria Bistrița, a fost admisă acțiunea civilă formulată de reclamanta D.G. împotriva pârâtului R.M. Pârâtul a fost obligat să plătească reclamantei suma de 564,68 lei cu titlu de despăgubiri civile, precum și suma de 463 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată, onorariul avocațial fiind redus de la suma de 700 de lei la suma de 400 de lei.

Împotriva acestei sentințe a declarat recurs reclamanta.

Instanța de recurs a reținut că soluția reducerii cuantumului onorariului de avocat la suma de 400 de lei este pe deplin justificată. Posibilitatea reducerii onorariului de avocat există atunci când se constată

¹ I. LEȘ, *op. cit.*, 2004, p. 297 și urm.

² C. MURZEA, E. POENARU, *op. cit.*, p. 125.

³ Trib. Bistrița-Năsăud, s. civ., dec. nr. 366 din 22 octombrie 2008, în *Jurisprudență și legislație pentru admiterea în avocatură și examenul de definitivat*, Ed. Moroșan, București, 2010, p. 476 și urm.

că acesta este mai mare decât valoarea pricinii sau munca îndeplinită de avocat.

Valoarea totală a pretențiilor reclamantei-recurente s-a ridicat la suma totală de 629,68 lei, iar onorariul de avocat s-a stabilit la suma de 700 de lei, conform chitanței justificative existente la dosar.

Așa cum a reținut și Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza *Costin c. României*, cheltuielile efectuate trebuie să fie necesare și efectuate real în limita unui quantum rezonabil.

Este real faptul că nimeni nu este obligat să se apere singur, chiar dacă are cunoștințe juridice, dreptul la apărare fiind un drept recunoscut tuturor, inclusiv avocaților în cauze proprii. Însă, prin angajarea unui apărător nu trebuie să se urmărească împovărarea părții căzute în pretenții.

La aprecierea quantumului onorariului instanța trebuie să țină seama, așa cum corect a procedat prima instanță, nu numai de valoarea pretențiilor, ci și de complexitatea cauzei (prezenta cauză fiind una de complexitate redusă), precum și de munca depusă de avocat.

Fără a se contesta activitatea reprezentantului reclamantei, din dovezile existente la dosarul de fond s-a constatat că munca apărătorului ales al reclamantei a constat în redactarea acțiunii introductive și sesizarea instanței de judecată, cu tot ceea ce implică aceasta (plata taxei de timbru, cumpărarea de timbre poștale, depunerea acțiunii la registratura instanței) și asistarea reclamantei la fiecare dintre cele trei termene de judecată.

Nu s-a dovedit faptul că munca avocatului ales a constat și în redactarea notificării și a concluziilor scrise depuse la dosar, așa cum s-a reținut de recurentă.

Simpla comparație între semnătura reprezentantului reclamantei-recurente aplicată pe acțiunea introductivă și pe cererea de recurs cu semnătura aplicată pe notificare, pe lista cuprinzând martorii propuși spre audiere, pe actele care atestă plata materialelor și manoperei

(rubrica semnătură de primire), pe cererea formulată personal de reclamantă de amânare a pronunțării hotărârii, pe concluziile scrise, pe nota de cheltuieli și pe cererea de depunere a chitanței care atestă plata onorariului denotă fără putință de tăgadă și prin simpla observare cu ochiul liber că, la fondul cauzei, reprezentantul reclamantei a redactat și semnat doar acțiunea introductivă, celelalte acte mai sus enumerate purtând semnătura executată personal de reclamantă. Acest fapt denotă ca acestea (exceptând actele justificative ale prejudiciului) au fost întocmite personal de reclamantă, și nu de reprezentant.

În aceste condiții, raportat la munca efectivă dovedită ca fiind desfășurată personal de apărătorul reclamantei, la cuantumul pretențiilor, în mod judicios s-a apreciat că numai suma de 400 de lei poate fi considerată ca fiind o cheltuială rezonabilă.

În temeiul considerentelor exprimate, (...) au fost menținute dispozițiile hotărârii de obligare a pârâtului la plata contravalorii prejudiciului de 564,68 lei și a cheltuielilor de judecată de 463 de lei reprezentând taxa de timbru, timbru judiciar și 400 de lei onorariu de avocat.

În temeiul culpei procesuale și făcând aplicarea art. 274 C. proc. civ. (din 1865 – n.n.), tribunalul a obligat intimatul la plata în favoarea recurente a sumei de 210 lei cu titlu de cheltuieli de judecată în recurs.

În ceea ce privește onorariul aferent căii de atac, raportat la valoarea pretenției din recurs, la complexitatea redusă a cauzei, la timpul scurt în care cauza a fost soluționată, dar și la faptul că recurenta personal a declarat în fața instanței de recurs că nu are de ce să pună partea adversă la cheltuieli, tribunalul a apreciat că suma de 200 de lei reprezintă o cheltuială rezonabilă, care corespunde valorii obiectului litigiului și muncii depuse de apărător, dat fiind faptul că scopul apărării este satisfacerea dreptului pretins, și nu pedepsirea celui căzut în pretenții.

2.3. Interzicerea pactului de *quota litis*

Dispozițiile Statutului profesiei de avocat interzic în mod expres ca fixarea onorariilor de către avocat să se facă în baza unui pact de *quota litis*. Altfel spus, această interdicție vizează încheierea unei convenții între avocat și client înainte de soluționarea definitivă a pricinii, care „fixează exclusiv totalitatea onorariilor avocatului în funcție de rezultatul judiciar al cauzei, indiferent dacă aceste onorarii constau într-o sumă de bani, un bun sau orice altă valoare”¹.

Pentru ca o convenție să fie considerată un pact de *quota litis*, se impune ca ea să fie stabilită anterior soluționării definitive a pricinii și să vizeze totalitatea onorariilor avocatului. În ipoteza în care aceste condiții nu sunt întrunite, convenția nu poate fi calificată drept un pact de *quota litis*.

În acest sens, exemplificăm cu o sentință a Judecătorei Craiova². Astfel, reclamantul G.I.D. a chemat în judecată pârâțul Cabinet Individual de Avocatură X., pentru ca, prin hotărârea care se va pronunța, să se dispună constatarea nulității absolute a clauzei contractuale menționate în art. 5 din contractul de asistență juridică nr. 2 din 13 ianuarie 2003.

Analizând actele și lucrările dosarului, instanța a constatat următoarele: la data de 13 ianuarie 2003, între reclamant, prin mandatar D.D., pe de o parte, și pârâțul Cabinet Individual de Avocatură X., pe de altă parte, a fost încheiat contractul de asistență juridică având ca obiect reprezentarea reclamantului la Tribunalul Dolj.

Din clauzele inserate în cuprinsul contractului s-a reținut că, potrivit art. 5, în situația în care obiectul contractului reprezintă revendicare și

¹ Art. 130 alin. (2) din Statutul profesiei de avocat.

² Jud. Craiova, sent. civ. nr. 2450 din 2 martie 2007, în *Jurisprudență și legislație pentru admiterea în avocatură...*, op. cit., p. 479 și urm.

dosarul se va câștiga de apărător, clientul este obligat a plăti avocatului un onorariu de 10% din valoarea bunului câștigat sau a valorii câștigate, iar în situația în care nu se achită onorariul, acesta este titlu executoriu și se va putea trece la executarea silită.

Instanța a mai constatat că acest contract a fost semnat de Cabinet prin reprezentantul său legal și de reclamant prin mandatar D.D.

În ceea ce privește primul motiv de nulitate, respectiv lipsa consimțământului, instanța a reținut următoarele: prin consimțământ se înțelege exteriorizarea hotărârii de a încheia un act juridic civil, respectiv acordul de voință al părților de a încheia acte juridice bilaterale sau multilaterale. Pentru a fi valabil, consimțământul trebuie să îndeplinească în mod cumulativ mai multe condiții, respectiv să provină de la o persoană cu discernământ, să fie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice, să fie exteriorizat și să nu fie alterat de niciun viciu de consimțământ.

Din cuprinsul procurii s-a constatat că reclamantul l-a împuternicit pe intervenientul D.D., care la acea dată era și avocat colaborator la Cabinetul Individual de Avocatură X., pentru a îndeplini toate formalitățile necesare în vederea realizării mandatului, constând în reprezentarea intereselor sale în privința restituirii terenului, în partea finală fiind inserată mențiunea că mandatarul va semna pentru el și în numele lui oriunde va fi nevoie, semnătura fiindu-i opozabilă.

Deși reclamantul, prin răspunsul la interogatoriu luat de pârât, a specificat că nu a avut cunoștință despre existența clauzei inserate la art. 5 din contract, ulterior, prin răspunsul la interogatoriu luat de intervenientul D.D., a precizat că a luat cunoștință de respectiva clauză, care însă a fost inserată pentru a determina unitatea deținătoare a imobilului să restituie imobilul de bunăvoie, astfel că din aceste răspunsuri contradictorii se poate deduce atitudinea nesinceră a reclamantului.

Din răspunsul la interogatoriu al intervenientului instanța a mai reținut că reclamantul nu a recunoscut că a încheiat și alte contracte

cu o astfel de clauză, însă din înscrisurile depuse la dosar, respectiv contractul de asistență nr. 87 din 9 august 2002, s-a constatat că acest contract are inserată o clauză asemănătoare, contract semnat de același reclamant, reprezentat prin mandatar D.D.

Totodată, din înscrisurile depuse la dosar s-a mai reținut că reclamantul a promovat acțiune privind restituirea terenului, care a fost finalizată prin sentința civilă nr. 364 din 8 octombrie 2004 pronunțată de Tribunalul Dolj, prin care a fost admisă acțiunea și s-au dispus restituirea în natură a terenului în suprafață de 1063,47 mp și obligarea la contravaloarea diferenței de 89,90 mp, sentință rămasă definitivă la data de 15 iunie 2005.

Instanța a mai constatat că, după ce această sentință a rămas irevocabilă, părțile au încheiat procesul-verbal de negociere nr. 4760 din 6 octombrie 2005, astfel că nu este susținută afirmația lor privind scopul clauzei, care ar fi fost inserată în vederea determinării restituirii terenului de bunăvoie, întrucât protocolul s-a încheiat după ce hotărârea a rămas irevocabilă, iar la dosar nu se află niciun înscris din care ar reieși că, în demersurile pe care le-a întreprins reclamantul prin mandatar, a adus la cunoștința unității deținătoare existența acestei clauze în contract.

În consecință, instanța a constatat că în speță nu se poate reține lipsa consimțământului reclamantului privind efectele juridice ale acestei clauze, argument care nu poate fi invocat cu atât mai mult cu cât mandatarul reclamantului are pregătire juridică, fiind de profesie avocat, astfel că acesta, având pregătire adecvată, a putut aprecia care sunt consecințele juridice pe care le poate produce o astfel de clauză, prin urmare, neputându-se reține că a lipsit consimțământul reclamantului în privința efectelor juridice ale clauzei.

Cu privire la a doua cauză de nulitate a convenției inserate la art. 5 din contractul de asistență juridică, și anume natura acesteia de pact de *quota litis*, instanța a reținut următoarele: potrivit art. 130 alin. (1)

din Statutul profesiei de avocat, este interzis avocatului să își fixeze onorariile în baza unui pact de *quota litis*. În alin. (2) al aceluiași articol, acest pact este definit ca fiind o convenție încheiată între avocat și clientul său înainte de soluționarea definitivă a unei cauze, convenție care fixează exclusiv totalitatea onorariilor avocatului în funcție de rezultatul judiciar al cauzei, indiferent dacă onorariile constau într-o sumă de bani, într-un bun sau în orice altă valoare.

Din analiza acestui text de lege rezultă că, pentru ca o convenție să fie calificată ca fiind un pact de *quota litis*, este necesar să fie îndeplinite mai multe condiții, respectiv să fie stabilită înainte de soluționarea definitivă a unei cauze, să privească totalitatea onorariilor avocatului, iar plata să se efectueze indiferent de rezultatul judiciar al cauzei.

Analizând convenția părților consemnată în art. 5 din contract, instanța a reținut că aceasta a fost inserată anterior începerii procesului de restituire a imobilului, cu ocazia încheierii contractului de asistență, demers judiciar soluționat prin sentința civilă nr. 364 din 8 octombrie 2004 pronunțată de Tribunalul Dolj.

Totodată, convenția părților constă în plata unei cote de 10% din valoarea imobilului numai în situația câștigării cauzei de către apărător, din contract reieșind că la data încheierii contractului a fost fixat un onorariu fix de 10.000.000 ROL, care a fost achitat către Cabinet, aspect recunoscut de intervenient prin răspunsul la interogatoriu.

În consecință, instanța a constatat că, în speță, convenția inserată în art. 5 din contractul de asistență nu întrunește condițiile de pact de *quota litis*, fiind o convenție încheiată de părți sub condiție suspensivă.

În speță, instanța a constatat că dreptul pârâtei de a solicita îndeplinirea obligației a luat naștere la data când a fost câștigat procesul, respectiv la data de 8 octombrie 2004, obiectul contractului fiind reprezentarea reclamantului la Tribunalul Dolj, la aceeași dată luând naștere și obligația de a achita acest onorariu de 10% din valoarea imobilului câștigat.